

**ENVELLIR «ACTIVAMENT».
MAPA D'ACTIUS PER A UN ENVELLIMENT
SALUDABLE**

Envellir «activament». Mapa d'actius per a un envelliment saludable

Elena Cabeza Irigoyen

Maria Ingla Pol

Joana Maria Janer Llobera

Isabel Rosauro Maqueda

M. Isabel Cuart Sintès

Resum

La Conselleria de Salut i l'Ajuntament de Palma han iniciat una línia conjunta de treball per a implicar la ciutadania en la presa de decisions mitjançant l'elaboració de **mapes d'actius**. Un **actiu en salut** es defineix com «qualsevol recurs que millora la capacitat de les persones, les comunitats, els sistemes socials i/o les institucions per a mantenir i conservar la salut i el benestar, contribuint a reduir les desigualtats».

D'altra banda, l'Observatori de Persones Majors del Consell de Mallorca va elaborar un catàleg de recursos per a la promoció de l'envelliment actiu i saludable i va veure la possibilitat d'integrar aquesta informació al mapa d'actius. Aquesta informació pot ser molt útil tant per a les entitats i els professionals que treballen per un envelliment saludable com per al col·lectiu de gent gran.

De cada actiu es recull diversa informació: la població a la qual va dirigit, la localització, la temàtica, etc. Una vegada validats, s'inclouen en el mapa «LOCALIZAsalud» del Ministeri de Sanitat, una aplicació web que permet visualitzar tots els recursos disponibles per a una població determinada, sobre una temàtica (envelliment saludable, alimentació, benestar emocional, etc.) i en un territori determinat (carrer, codi postal, municipi, illa).

Resumen

La Consejería de Salud y el Ayuntamiento de Palma han iniciado una línea conjunta de trabajo para implicar a la ciudadanía en la toma de decisiones mediante la elaboración de mapas de activos. Un activo en salud se define como «cualquier recurso que mejora la capacidad de las personas, las comunidades, sistemas sociales y/o las instituciones para mantener y conservar la salud y el bienestar, contribuyendo a reducir las desigualdades».

Por otra parte, el Observatorio de Personas Mayores del Consell de Mallorca elaboró un catálogo de recursos para la promoción del envejecimiento activo y saludable y vio la posibilidad de integrar esta información en el mapa de activos. Esta información puede ser muy útil tanto para las entidades y profesionales que trabajan para un envejecimiento saludable como para el colectivo de personas mayores.

De cada activo se recoge diversa información: la población a la que va dirigido, la localización, la temàtica, etc. Una vez validados, se incluyen en el mapa «LOCALIZAsalud» del Ministerio de Sanidad, una aplicación web que permite visualizar todos los recursos disponibles para una población determinada, sobre una temàtica (envejecimiento saludable, alimentación, bienestar emocional, etc.) y en un territorio determinado (calle, código postal, municipio, isla).

1. L'envelliment actiu

Segons l'Organització Mundial de la Salut [OMS], l'envelliment actiu és el **procés d'optimització de les oportunitats de salut, participació i seguretat** amb la finalitat de millorar la qualitat de vida a mesura que les persones envelleixen. (Brundtland, 2002). És un terme que cada vegada més forma part del nostre llenguatge quotidià.

Els canvis associats a l'envelliment són comuns, encara que molts dels mecanismes de l'envelliment estan influenciats per l'entorn i l'estil de vida de la persona. Mentre que algunes persones de 70 anys gaudeixen d'un bon funcionament físic i mental, d'altres tenen fragilitat o requereixen suport considerable per a satisfer les seves necessitats bàsiques.

Estils de vida com l'alimentació, l'exercici físic, el consum d'alcohol, el tabac i l'activitat mental o la participació social tenen un paper molt important en la manera com envellim. Hem de tenir en compte, però, que dur a terme un estil de vida determinat no és una decisió individual sinó que està condicionada per la nostra xarxa de relacions: la família, les amistats, la gent del nostre barri, poble o ciutat, les condicions de vida i treball que hem tingut, la situació socioeconòmica, l'accés a béns i serveis, les característiques físiques dels entorns naturals i construïts, transport, habitatge, medi ambient, serveis sanitaris i, fins i tot, els dispositius de suport que podem tenir disponibles.

Així doncs, per a avaluar les necessitats de salut d'una persona gran, no només és important tenir en compte les capacitats físiques i mentals i les malalties concretes que pot presentar, sinó també com aquestes interactuen amb els entorns que habita al llarg de la vida.

1.1. Un abordatge diferent de la salut per a un envelliment saludable

L'estratègia global de l'OMS ofereix un ventall de polítiques per a garantir que la resposta mundial a la situació d'envelliment de la població estigui alineada amb l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible, la finalitat de la qual és que cada ésser humà tingui l'oportunitat de desenvolupar el seu potencial en dignitat i igualtat.

L'estratègia proposa deu prioritats per a preparar el món per a dur a terme la dècada d'acció concertada sobre envelliment saludable (2020-2030) (WHO, 2017) Per això cal establir una plataforma per a la innovació i el canvi:

- Suport als plans i a les accions nacionals.
- Recopilar dades mundials sobre envelliment saludable.

- Promoure la investigació adreçada a les necessitats actuals i futures de les persones grans.
- Alinear els sistemes de salut amb les necessitats de les persones grans.
- Establir els fonaments per al desenvolupament de sistemes de cures de llarga durada.
- Assegurar els recursos humans necessaris per a l'atenció integrada.
- Dur a terme una campanya global per a combatre l'envelliment.
- Visibilitzar l'argument econòmic per a la inversió en envelliment saludable.
- Desenvolupament de la xarxa mundial de ciutats i comunitats amigables amb les persones grans.

L'estratègia es fonamenta en una nova conceptualització de l'OMS sobre l'envelliment saludable, no tan centrada en l'absència de malalties sinó en la capacitat funcional que permet desenvolupar-se a les persones grans. Aquesta capacitat funcional no està determinada tan sols per la capacitat intrínseca de la persona sinó també pels entorns físics i socials que l'envolten.

En l'enfocament tradicional de la salut basat en un model dels dèficits, les intervencions sanitàries se centren a eliminar els riscos i prevenir la malaltia, i a intentar eliminar-la en cas que es desenvolupi.

En canvi, cada vegada està agafant més importància una **visió de la salut positiva**, que intenta mirar cap a allò que dona salut (Antonovsky, 1996) com un model complementari que posa el focus d'atenció a fer fàcils i accessibles els recursos orientats al benestar i a l'envelliment saludable de les persones i comunitats. Des d'aquesta visió positiva, es reconeix que les persones i les comunitats tenen capacitats, habilitats, i experiències molt valuoses que poden utilitzar en benefici de la seva salut (taula 1).

Taula 1 | *Perspectiva del model de dèficits i d'actius*

Enfocament dels dèficits 	Enfocament basat en els actius
Parteix de les deficiències i necessitats de la comunitat	Parteix dels actius de la comunitat
Respon als problemes	Identifica les oportunitats i les fortaleces
Presta serveis als usuaris	Inverteix en les persones com a ciutadans
Emfatitza el rol de les agències	Emfatitza el rol de la societat civil

Enfocament dels dèficits	→	Enfocament basat en els actius
Se centra en les persones		Se centra en les comunitats, els barris i el bé comú
Veuen les persones com a clients i consumidors que reben serveis		Veuen les persones com a ciutadans coproductors amb coses per a oferir
Tracta les persones com a subjectes passius		Ajuda les persones a prendre el control de la seva vida
Arregla les persones		Ajuda la gent a desenvolupar el seu potencial
Implementa programes com a resposta		Veuen les persones com a resposta

Font: Cabeza Irigoyen et al, (2015)

Amb aquesta perspectiva, definim els **actius per a la salut** com «qualsevol factor (o recurs) que millora la capacitat de les persones, dels grups, de les comunitats, de les poblacions, dels sistemes socials i/o institucionals per a mantenir i conservar la salut i el benestar, i també per a ajudar a reduir les desigualtats» (Kretzmann & McKnight, 1993). Els actius inclouen les capacitats i els recursos de les mateixes persones del barri, però també de les associacions —tant les formals com les informals— que han creat els veïnats, les organitzacions que hi operen, els espais físics i l'oferta cultural, així com els negocis locals que creen riquesa per a la comunitat. Però, més que els recursos en si mateixos, el que és vertaderament important és la capacitat per a utilitzar-los.

En línia amb aquesta visió de la salut des d'una òptica positiva, en els anys noranta, Kretzman i McKnight (Kretzmann i McKnight, 1993) desenvoluparen el **model dels actius comunitaris**. Aquest model proposa l'elaboració de **mapes d'actius en salut** com un procés en què els mateixos habitants i les entitats del barri identifiquen els recursos —físics, personals, individuals i comunitaris—, les capacitats i habilitats de què disposa la comunitat i que poden incidir positivament en la salut dels seus habitants, els fan forts i els permeten resistir davant l'adversitat, tot esdevenint comunitats resilients.

Durant aquest procés, la comunitat identifica tot allò que té de positiu, alhora que s'apodera i pren consciència de la capacitat i de la responsabilitat pròpies per a dirigir la seva vida en un sentit o en un altre. Fer un mapa o inventari és alguna cosa més que recollir dades i informació: és una **eina de desenvolupament i apoderament**. El procés és visibilitzar els actius i descobrir els que estan ocults i potencials en una comunitat per a crear noves relacions i possibilitats.

2. Mapa d'actius per a un envelliment actiu i saludable

La Conselleria de Salut i l'Ajuntament de Palma, juntament amb altres ajuntaments (Alaior, Alcúdia, Campos, Eivissa, Esporles, Felanitx, Manacor, Maó, Marratxí i Sant Antoni de Portmany) i l'Observatori de les Persones Majors de Mallorca, varen iniciar

una línia conjunta de treball per a implicar la ciutadania en la presa de decisions mitjançant l'elaboració d'un **mapa d'actius en salut** (Cabeza Irigoyen, et al., 2015).

Aquest mapa forma part de l'estratègia social de promoció de la salut de la Conselleria de Salut (Cabeza Irigoyen, Ramos Monserrat, March Lull, Núñez Jiménez, Vidal Thomàs, Font Oliver, Moreno Sancho, Cáceres Teijeiro, 2019) i de l'estratègia de promoció de la salut i prevenció en l'SNS, elaborada pel Ministeri de Sanitat, Consum i Benestar Social, amb la col·laboració de les comunitats autònomes (MSSSI, 2013) i respon al que estableix la Llei 4/2009, d'11 de juny, de Serveis Socials de les Illes Balears, en relació amb la millora de la qualitat de vida, la participació i la visibilització dels recursos.

D'altra banda, l'Observatori de les Persones Majors de Mallorca, òrgan col·legiat, de caràcter tècnic i consultiu, adscrit al Departament de Benestar Social del Consell de Mallorca, està integrat per un ampli ventall d'administracions i entitats compromeses amb l'atenció i el suport a les persones grans, per a dur a terme, d'una banda, iniciatives per a incrementar-ne la participació i donar a conèixer les activitats i els recursos adreçats a promoure l'envelliment actiu i saludable; i, d'altra banda, establir un sistema d'informació per a conèixer i analitzar la realitat i les necessitats psicosocials i econòmiques de les persones grans de l'illa, per tal de poder orientar i formular propostes de millora a les diferents administracions i entitats que ofereixen atenció i suport a aquest col·lectiu.

Una d'aquestes iniciatives va ser l'elaboració d'un catàleg d'activitats i recursos per a la promoció de l'envelliment actiu i saludable amb la finalitat de facilitar informació, tant als professionals com als beneficiaris directes —les persones grans—, de les activitats i els recursos dels municipis de Mallorca adreçats a la promoció de l'envelliment actiu i saludable, impulsats o supervisats per les administracions o per les principals entitats del tercer sector. Aquest catàleg va per la tercera edició i hi col·laboren diverses entitats i institucions (Álvarez Moreira, Cabeza Irigoyen, Cuatrecasas, Fernández Valiente, Fiol Amengual, Leiva Mir, Massutí Sureda, Amer Forteza, Muñoz Oliver, Benito Oliver, Palou Sampol, Cardenal Félix, Perelló Ferrer, Reinares Gagnetten, 2019). En aquest sentit, es va plantejar que seria molt útil que aquesta informació fos al mapa d'actius per a facilitar l'accés d'aquests recursos als professionals i la ciutadania. Aquesta proposta va ser aprovada pel Ple del Consell a finals de 2018.

El mapatge d'actius es basa en un model de participació comunitària, en el qual la població de l'àrea de referència i els professionals formen un grup que treballa conjuntament per a recollir informació amb tècniques participatives (Botello et al., 2013) sobre els recursos disponibles que poden esdevenir actius en salut a l'àrea que hagin delimitat prèviament. Per a cada recurs identificat, el grup d'actius recull la informació següent (Contel Segura, del Río Cámara, Fernández Cano, González Mestre,

Guilabert Mora, Miquel Gómez, Mira Solves, Muñoz Solinis, Pérez Irazusta, Sarquella Casella, 2015):

- Dades de contacte: adreça, telèfon, adreça electrònica, codi postal, pàgina web o presència a xarxes socials.
- Descripció del recurs: breu explicació.
- Tipus de recurs: segons si són recursos d'organitzacions, institucions o entitats, d'associacions, físics, econòmics, culturals o de persones clau d'una zona.
- Grup de població al qual va dirigit: població de 0-5 anys, de 6-11 anys, de 12-17 anys, de 18-29 anys, de 30-64 anys, més grans de 64 anys, població general, embarassades i altres col·lectius.
- Factors de salut que es tracten: activitat física, alimentació saludable, benestar emocional, envelliment actiu, prevenció del consum nociu d'alcohol, prevenció del consum de tabac, relacions parentals positives i altres factors.
- Informació sobre les activitats que ofereixen: nombre i nom de les activitats, gratuïtat (o no), grup de població al qual va dirigit, factors de salut que es tracten, breu descripció de cada activitat.
- Per què és un recurs en salut.

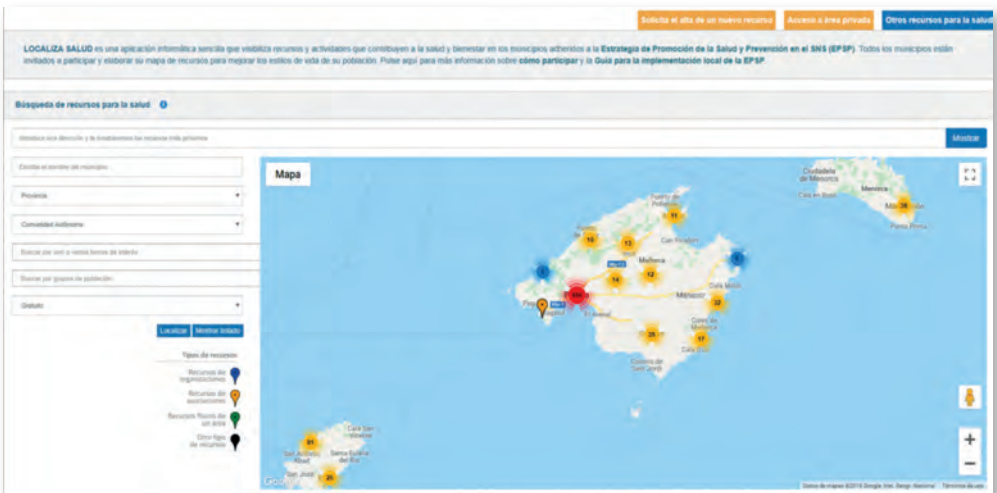

Figura 1. Mapa d'actius a les Illes Balears

Font: <https://localizasalud.msrebs.es/>

Aquesta informació recollida és introduïda en una aplicació informàtica, «LOCALIZA-salud», i posteriorment serà validada si contribueix a millorar la salut amb relació als factors o a les intervencions tractats en l'estratègia de promoció de la salut (MSSSI, 2015). Aquesta aplicació permet identificar tots els recursos segons un territori determinat, un factor d'intervenció, la població a la qual van dirigides les activitats, etc. S'hi pot accedir mitjançant l'enllaç següent:

<<https://localizasalud.mscbs.es/maparecursos/main/Menu.action>>

L'aplicació permet localitzar la informació disponible per territori: comunitat autònoma, municipi, carrer; grups d'edat al qual l'activitat va dirigida, factor abordat i gratuïtat del recurs. Una vegada definits els criteris de cerca, es pot pitjar «Visualizar» i es veuen els recursos en el mapa, o bé «Mostrar listado». En aquest cas, l'aplicació treu una llista amb tots els recursos amb els criteris definits.

Nombre	Descripción del recurso	Grupo	Factor	Población	Localidad
Asociación que ofrece diversas actividades para personas mayores de 50 años	Asociación que ofrece diversas actividades para personas mayores de 50 años.	Mayores de 64 años, Adultos (30-64 años)	Actividad física, Bienestar emocional, Envejecimiento activo	Balears, Iles	Máncor +150
Universidad Abierta a Mayores (UAM)	La Universidad Abierta a Mayores tiene el objetivo de llevar un proyecto educativo para este sector de la población, para no solo mejorar sus conocimientos, sino su calidad de vida.	Mayores de 64 años, Adultos (30-64 años)	Bienestar emocional, Envejecimiento activo	Balears, Iles	Sant Antoni de Portari +150
Universidad Abierta para a Mayores	El año 1980 la Universidad de las Illes Balears pasó en marcha la Universidad Abierta para a Mayores, la UAM, con el objetivo de llevar a cabo un proyecto educativo para este sector de población, enmarc...	Mayores de 64 años, Otros	Bienestar emocional, Envejecimiento activo	Balears, Iles	Palma de Maiorca +150
Unidad Básica de Salud- San Simeón	Programas de medicina familiar y comunitaria, enfermería familiar y comunitaria, auditor administrativa, trabajo del equipo, trabajo en equipo multidimensional y colaboración en salud pública.	Mayores de 64 años, Adultos (30-64 años), Jóvenes (15-29 años)	Actividad física, Bienestar emocional, Alimentación, Trabajo, Envejecimiento activo, Activos	Balears, Iles	Palma de Maiorca +150
TODU Por Una Vida Plena	Ofertas de servicios para la promoción de la autonomía, la salud y la calidad de vida de las personas. Trabajamos en el asesoramiento, orientación y tratamiento de personas tanto en salud física como...	Mayores de 64 años, Adultos (30-64 años), Jóvenes (15-29 años), Infancia (0-14 años), Población general, Intersección 6-11 años, Jóvenes (15-29 años)	Otros, Parentalidad positiva, Bienestar emocional, Envejecimiento activo	Balears, Iles	Eivissa +150
Treu Universitat de les Illes Balears	La Universidad de las Illes Balears ofrece un programa educativo superior por excelencia a un ámbito donde se consiguen los mejores profesionales del país.	Mayores de 64 años, Adultos (30-64 años), Jóvenes (15-29 años)	Otros, Parentalidad positiva, Bienestar emocional, Actividad física, Alimentación, Envejecimiento activo	Balears, Iles	Alder +150
Ses Demores Grups excursionistes	Es un grup excursionista que cada setmana a les 3 hores després de l'horari de treballada sale a caminar de 2 hores a 2,30h.	Mayores de 64 años	Actividad física, Bienestar emocional, Envejecimiento activo	Balears, Iles	Máncor +150
Servicio Social Municipal Ayuntamiento de Sóller	- Visitas familiares que permiten a las personas mayores continuar en su medio de vida habitual. - Campamentos estivos para fomentar los encuentros grupales intergeneracionales	Mayores de 64 años, Otros	Bienestar emocional, Envejecimiento activo	Balears, Iles	El Estrecho +150
Servicio Sociales del Ayuntamiento de Inca	Talleres de bienestar emocional dirigidos a personas mayores, y de formación en estimulación cognitiva para familiares de enfermos de Alzheimer	Mayores de 64 años	Bienestar emocional, Envejecimiento activo	Balears, Iles	Inca +150
Servicio de "Asesorancia"	Se ofrece una respuesta inmediata en situaciones de emergencia sanitaria, crisis de ansiedad, angustia etc. Asimismo, se atienden otras acciones, como la agenda para recordar fechas importantes, cumpleaños...	Mayores de 64 años, Otros	Otros, Bienestar emocional, Envejecimiento activo	Balears, Iles	Palma de Maiorca +150

Figura 2. Informació detallada dels recursos i les activitats

Font: <https://localizasalud.mscbs.es/>

La darrera columna d'aquesta llista ofereix tota la informació del recurs: dades de contacte, localització, activitats que ofereix, etc.

A partir de 2018, els ciutadans poden sol·licitar la inclusió d'un recurs dins el mapa. S'han de registrar al web «LOCALIZA-salud» com a ciutadans. Existeix una petita guia per ajudar a introduir la informació o modificar-la (MSSSI, 2017). Aquesta possibilitat fa que les entitats identificades com actius en salut puguin actualitzar la informació que s'ofereix al web.

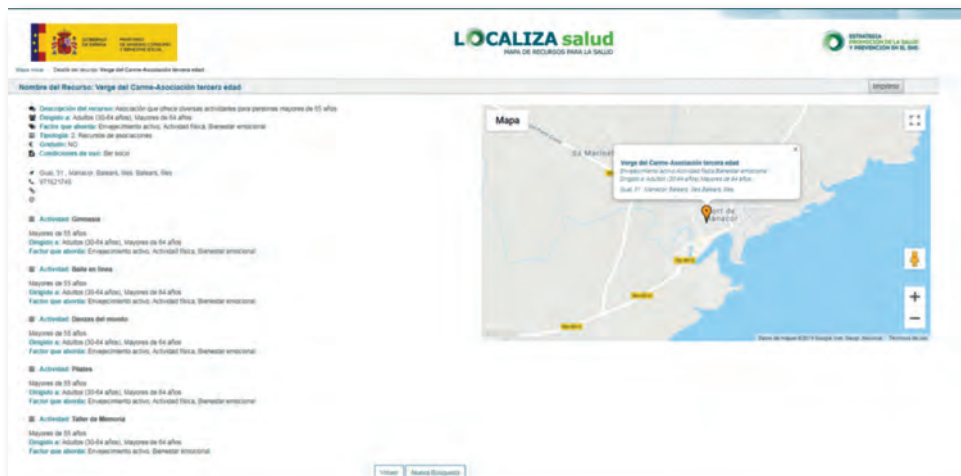

Figura 3. Informació detallada d'un recurs concret

Font: <https://localizasalud.mscbs.es/>

A principis del mes de maig de 2019 hi havia introduïts i validats un total de 935 recursos, 599 (64%) amb activitats dirigides a població general. 218 (23,3%) tenien activitats dirigides a població més gran de 64 anys.

3. Actius en salut per a un envelliment actiu a les Illes Balears

A continuació es presenten els resultats de l'anàlisi dels actius en salut identificats a les Illes Balears per a població general o només dirigits a més grans de 64 anys introduïts a l'aplicació fins al mes de maig de 2019. A l'illa de Formentera no hi ha introduït cap recurs, encara que ja han manifestat la seva intenció de començar el procés.

Fins al mes de maig de 2019, s'han identificat un total de 689 actius en salut amb activitats dirigides a la població general. Del total d'identificats, 218 tenen activitats dirigides només a les persones més grans de 64 anys. La majoria dels recursos estan identificats a Mallorca (85,9%), especialment a Palma (58,8%). La seva distribució territorial és la següent:

Taula 1 | Distribució dels actius per territori

	Nombre d'actius dirigits a població general (grans inclosos)	%	Nombre d'actius en salut només per a > 64 anys	%
Mallorca (Part Forana)	187	27,1	114	52,3
Mallorca (Palma)	405	58,8	84	38,1

	Nombre d'actius dirigits a població general (grans inclosos)	%	Nombre d'actius en salut només per a > 64 anys	%
Menorca	22	3,2	9	4,1
Eivissa	75	10,9	12	5,5
Total	689		218	

Font: Elaboració pròpia, dades extretes de: <https://localizasalud.msbs.es/>

Pel tipus de recursos (organitzacions, associacions, espais físics, etc.), la majoria pertanyen a organitzacions, seguits d'associacions. La distribució és la següent:

Taula 2 | *Distribució dels actius en salut, per tipus*

Tipus de recurs	Nombre de recursos per a població general	%	Nombre de recursos per a més grans de 64 anys	%
Organitzacions	298	43,3	115	52,8
Associacions	148	21,5	62	28,4
Espais físics d'una àrea	181	26,3	35	16,1
Recursos econòmics	3	0,4	--	--
Espais culturals	57	8,3	4	1,8
Persones clau	2	0,3	2	0,9
Total	689	100	218	100

Font: Elaboració pròpia, dades extretes de: <https://localizasalud.msbs.es/>

S'han identificat 2.082 activitats, ja que la majoria dels recursos associatius n'ofereixen més d'una. Les activitats més freqüents són les relacionades amb el benestar emocional, l'activitat física i l'envelliment actiu (taula 3).

Taula 3 | *Distribució de les activitats per temàtica, ofertes pels actius en salut*

Activitats per temes	Nombre d'activitats	%
Envelliment actiu	453	22
Benestar emocional	564	27
Alimentació	124	6
Activitat física	432	21
Tabac	63	3
Alcohol	64	3
Altres	382	18
Total	2.082	100

Font: Elaboració pròpia, dades extretes de: <https://localizasalud.msbs.es/>

4. Conclusions

Enfortir la participació de la comunitat en salut és una de les cinc línies estratègiques clau de la promoció de la salut. Això porta implícita una participació efectiva de la ciutadania en la fixació de prioritats, la presa de decisions i la posada en marxa d'estratègies dirigides a millorar la seva salut i a promoure entorns que afavoreixin la vida saludable.

Per a aconseguir aquest objectiu, un dels elements clau és que la comunitat sigui conscient de l'oportunitat que té per a modificar la realitat existent i que vulgui actuar col·lectivament per a aconseguir més influència i control sobre els factors que determinen la salut i la qualitat de vida de la seva comunitat.

4.1. El mapa d'actius en salut, què ens ha permès?

- Conèixer els recursos propers de què disposam per a millorar la nostra salut. Un dels grans valors afegits és que la informació facilitada al web dona visibilitat i valora totes les institucions, les entitats i els espais físics, etc. dels quals disposa el municipi i que contribueixen a la salut i al benestar de la ciutadania, així com facilitar l'accés a aquests recursos. El mapa d'actius en salut possibilita el coneixement i la major connexió entre les persones grans i aquests entorns tal com promulga l'OMS (WHO, 2017). Tenir una informació actualitzada, ben organitzada i de fàcil accés pot ser una eina molt útil per a promoure un estil de vida saludable i contribuir a una més bona visibilitat de les diferents activitats que ofereixen els actius en salut.
- Treballar en el marc de les estratègies de promoció de la salut, local, autonòmica i nacional de forma coordinada entre diferents institucions, organitzacions i associacions.
- Disposar de la plataforma digital LOCALIZASALUD ha generat una eina comuna en la qual diferents professionals, entitats i ciutadans han pogut aportar la seva informació i, per tant, s'ha elaborat el mapa de manera conjunta i amb visions diferents.
- Analitzar els actius disponibles per franja d'edat i factors de salut abordats i, per tant, valorar-ne el grau de distribució en gent gran.

4.2. Per tant, a qui beneficia?

El mapa d'actius pot ser útil tant per a:

- Ciutadania.

- Comunitats (associacions, entitats, plataformes...), centres educatius i hospitals promotors de la salut, col·lectius que treballen en projectes de participació comunitària...) per a millorar les xarxes comunitàries.
- Professionals sanitaris, ja que és un requisit imprescindible per a posar en marxa als centres de salut el projecte de prescripció social.
- Directius i professionals de diferents sectors (serveis socials, participació, esports, salut) per a formular propostes d'actuació basades en la connexió i dinamització d'aquests actius en salut.

El mapa d'actius en salut és un instrument que s'ha dinamitzat amb força els darrers anys. Al nostre entorn hi ha diversos projectes d'implementació de mapes d'actius en diversos contextos. El projecte RIU (Aviñó, Paredes-Carbonell, Peiró-Pérez, La Parra Casado, i Álvarez-Dardet, 2014) de la Comunitat Valenciana va elaborar un mapa d'actius en un barri en situació de vulnerabilitat; l'Observatori de Salut d'Astúries va incorporar aquest enfocament per a potenciar les activitats comunitàries (López, Suárez, 2018); l'Escola Andalus de Salut Pública ha impulsat el model d'actius a través de la formació de professionals (Hernán García et al., 2019); l'Observatori de Salut Comunitària de la Comunitat Foral de Navarra, etc.

A les Illes Balears hem iniciat un treball conjunt entre l'Ajuntament de Palma i altres municipis, la Conselleria de Salut i l'Observatori de Persones Majors, conscients de les possibilitats que té aquest projecte per a ciutadans, professionals, gestors, tercer sector etc.

Els resultats de l'anàlisi presentada en aquest capítol no pretenen ser més que una pinzellada de les possibilitats que té aquest projecte. Hem de continuar treballant conjuntament amb la comunitat per tal d'ampliar aquesta informació de municipis o zones que encara queden pendents de mapar, així com la seva actualització i dinamització.

Aquesta informació ens permetrà dur a terme una anàlisi de les mancances i necessitats d'algunes activitats per determinats factors de salut abordats, per a diversos grups de població, o la distribució equitativa d'aquests recursos per a donar resposta a les característiques de la població de cada una de les zones, sobretot si són zones d'especial vulnerabilitat, o les diferències entre districtes o barris que conformen un municipi.

Agraïments

A les Comissions d'Actius en Salut, a les taules intersectorials dels ajuntaments (especialment, de Palma), a l'Observatori de Persones Majors del CIM i a tots aquells que han fet possible que els mapes d'actius siguin una realitat.

Referències bibliogràfiques

Álvarez Moreira, M. E.; Cabeza Irigoyen, E.; Cuart Sintés, M. I.; Fernández Valiente, M. A.; Fiol Amengual, J. M.; Leiva Mir, A.; Massutí Sureda, C. J.; Amer Forteza, L.; Muñoz Oliver, A. M.; Benito Oliver, E.; Palou Sampol, P.; Cardenal Félix, G.; Perelló Ferrer, R.; Reinares Gagnetten, N. R.; V. M. C. (2019). *Catàleg d'activitats i recursos per a la promoció de l'envelliment actiu i saludable* (3a edició, 2019). Palma: Observatori Majors-IMAS-Consell de Mallorca.

Antonovsky, A. (1996). The salutogenic model as a theory to guide health promotion. *Health Promotion International*, 11(1), 11–18.

Aviñó, D.; Paredes-Carbonell, J. J.; Peiró-Pérez, R.; la Parra Casado, D. i Álvarez-Dardet, C. (2014). Projecte RIU: Cambios percibidos por agentes de salud y profesionales tras una intervención en salud en un barrio en situación de vulnerabilidad. *Atención Primaria*, 46(10), 531–540.

Botello, B.; Palacio, S.; García, M.; Margolles, M.; Fernández, F.; Hernán, M.; ... Cofiño, R. (2013). Metodología para el mapeo de activos de salud en una comunidad. *Gaceta Sanitaria*, 27(2), 180–183.

Brundtland, G. H. (2002). *Active ageing: a policy framework*. World Health Organization.

Cabeza Irigoyen, E.; Artigues Vives, G.; Gómez Alonso, M.; Riera Martorell, C.; Coll Pons, M.; García Pineda, A.; Janer Llobera, J. M.; Salas Valero, N.; March Lull, S.; Vidal Thomàs, M. C.; Mascaró García, A.; Moncada Ocanto, E. E.; R. S. A. (2015). *Guía para la elaboración del Mapa de activos en salud en las Islas Baleares*. Conselleria de Salut de les Illes Balears.

Cabeza Irigoyen, E.; Ramos Monserrat, M.; March Lull, S.; Núñez Jiménez, C.; Vidal Thomàs, M. C.; Font Oliver, M. A.; Moreno Sancho, L.; Cáceres Teijeiro, Y.; M. C. A. (2019). *Estratègia social de la promoció de la salut de les Illes Balears. 2016-2026*. Govern de les Illes Balears.

Contel Segura, J. C.; del Río Cámara, M.; Fernández Cano, P.; González Mestre, A.; Guilabert Mora, M.; Miquel Gómez, A.; Mira Solves, J. J.; Muñoz Solinis, R.; Pérez Irazusta, I.; Sarquella Casella, E.; S. G. O. (2015). *IEXPAC Instrumento de Evaluación de la eXperiencia del PAciente Crónico. Instrumento de evaluación de la experiencia del paciente crónico*.

Guía breve para registrar y gestionar recursos en el Mapa LOCALIZA salud. (2017). Madrid: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. Recuperat de: Hernán García, M.; Cardo Miota, A.; Barranco Tirado, J.; Belda Grindley, C.; Páez Muñoz, E.; Rodríguez Gómez, S.; & Lafuente Robles, N. (2019). *Salud Comunitaria basada en activos.* (E. Andaluza Salud Pública, Ed.). Granada: Consejería de Salud-Junta de Andalucía.

Kretzmann, J. P.; i Mcknight, J. L. (1993). Introducció a «Building Communities from the Inside Out: A Path Toward Finding and Mobilizing a Community's Assets». Institute for Policy Research.

Lopez, S.; Suárez, O.; Cofiño R. (2018). *Guía rápida para la recomendación de activos (prescripción social) en el sistema sanitario.* (P. de Asturias, Ed.).

MSSSI. (2013). *Estrategia de promoción de la salud y prevención en el SNS.* Madrid.

MSSSI. (2015). *Guía para la implementación local de la Estrategia de Promoción de la Salud y Prevención en el SNS.* Madrid.

WHO. (2017). *10 Priorities for a Decade of Action on Healthy Ageing.* WHO. World Health Organization. Recuperat de: <https://www.who.int/ageing/10-priorities/en/>

Autores

ELENA CABEZA IRIGOYEN

Saragossa (1959). Metgessa especialista en Medicina Preventiva i Salut Pública. Doctora en Medicina i Cirurgia. Màster en Salut Pública per la Universitat Lliure de Brussel·les i en Projectes R+D+I de la UIB. Actualment, cap del Servei de Promoció de la Salut de la Direcció General de Salut Pública i Participació. Membre del Grup d'Investigació de Salut Pública de les Illes Balears (GISPIB) de l'IdISBa. Representant autonòmica de la Conselleria a l'Estratègia de prevenció de l'obesitat –NAOS– de l'AESAN i de l'Estratègia de promoció de la salut i prevenció de la malaltia del Ministeri de Sanitat, Consum i Benestar Social. Membre del grup de treball de Prescripció Social de la Conselleria de Salut de les Illes Balears i de l'equip tècnic de l'Observatori de Persones Majors del Consell de Mallorca.

MARIA INGLA POL

Binissalem (1977). Diplomada en Infermeria per la Universitat de les Illes Balears (UIB). Professora associada de la UIB, al Departament d'Infermeria i Fisioteràpia (2008-2018). Actualment treballa com a tècnica a l'Àrea de Sanitat i Consum de l'Ajuntament de Palma i com a coordinadora de la implementació a Palma de l'Estratègia de promoció de la salut i prevenció.

JOANA MARIA JANER LLOBERA

Barcelona (1976). Metgessa especialista en Medicina Familiar i Comunitària. Diploma d'Especialització en Promoció de la Salut en Contextos Sanitaris, Educatius i Socials per la Universitat de Granada (2018). Des de 2015 treballa en la coordinació entre Atenció Primària i la Direcció General de Salut Pública i Participació per a l'elaboració del mapa d'actius en salut de les Illes Balears. Membre del grup de treball de Prescripció Social de la Conselleria de Salut de les Illes Balears. Té experiència en envelliment i dependència com a metgessa de família i comunitària.

ISABEL ROSAURO MAQUEDA

Palma (1980). Diplomada en Fisioteràpia per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Llicenciada en Psicologia per la Universitat de Barcelona (UB). Postgrau en Igualtat d'Oportunitats de la Universitat de les Illes Balears (UIB). Màster en Formació de

Professorat per la UIB. Actualment treballa com a tècnica a l'Àrea de Sanitat i Consum de l'Ajuntament de Palma i com a coordinadora de la implementació a Palma de l'Estratègia de promoció de la salut i prevenció.

M. ISABEL CUART SINTES

Palma (1974). Llicenciada en Psicopedagogia i doctora en Ciències de l'Educació per la Universitat de les Illes Balears (UIB). Postgraduada en Demències i Malaltia d'Alzheimer per l'Institut Superior d'Estudis Psicològics (ISEP). Màster en Musicoteràpia per l'ISEP i la Universitat de Vic. Actualment, treballa com a tècnica a l'Àrea de Gent Gran de l'IMAS i com a professora associada de la UIB, al Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació, àrea de Psicologia Evolutiva i de l'Educació.